

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ

POLSKIEJ

Dnia 21 sierpnia 2013 roku

Sąd Rejonowy w Złotorzy I Wydział Cywilny

w składzie następującym :

Przewodniczący : SSR Piotr Krawczuk

Protokolant : st. sekr. sąd. Bożena Zielińska

po rozpoznaniu w dniu 12 sierpnia 2013 roku w Złotorzy

na rozprawie sprawy

z powództwa M. C. (1)

przeciwko R. C.

o zapłatę

I. zasądza od pozwanego R. C. na rzecz powoda M. C. (1) kwotę 5.467,50 zł (pięć tysięcy czterysta sześćdziesiąt siedem złotych pięćdziesiąt groszy) z odsetkami ustawowymi od dnia 05 lipca 2012 roku do dnia zapłaty;

II. oddala dalej idące powództwo;

III. zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 400,20 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;

IV. nadaje wyrokowi w punkcie I rygor natychmiastowej wykonalności do kwoty 5.467 zł;

V. nakazuje uiścić powodowi kwotę 3.784,04 zł, a pozwanemu kwotę 2.522,70 zł na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Złotorzy tytułem zwrotu wydatków poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa;

VI. przyznaje adwokat S. P. od Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Złotorzy kwotę 2.952 zł, w tym podatek VAT w wysokości 552 zł, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu.

UZASADNIENIE

Powód M. C. (1) wystąpił przeciwko R. C. o zapłatę zachowku w wysokości 13.500 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 15 marca 2012 r. do dnia zapłaty i kosztami procesu według norm przepisanych. Z uzasadnienia pozwu wynikało, że w dniu 08 kwietnia 2009 r. zmarł ich ojciec S. C.. Powód nie otrzymał należnego mu zachowku ze spadku, ponieważ spadkodawca w dniu 05 czerwca 1995 r. przekazał cały majątek, który obejmował gospodarstwo rolne pozwanemu i jego żonie L. C.. Wartość substratu zachowku, na podstawie którego powód wyliczył należny mu zachówek, wynosiła zdaniem powoda połowę wartości gospodarstwa rolnego ustalonego na kwotę 360.000 zł, ponieważ gospodarstwo należało również do zmarłej małżonki spadkodawcy Z. C. (1), czyli kwotę 180.000 zł. Udział w spadku, który przysługiwałby powodowi wynosił 3/20 części i rachunkowo byłaby to wartość 27.000 zł, z czego sądzić można było, że powód wyliczył sumę niezbędną do pokrycia zachowku w połowie wartości tego udziału, to jest w kwocie 13.500 zł, a powództwo o zapłatę skierował przeciwko pozwanemu, który został obdarowany.

Pozwany M. C. (1) w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Kwestionował wówczas istnienie legitymacji powoda do wystąpienia z żądaniem zapłaty zachowku, podnosząc zarzut, że powód nie przedstawił prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po zmarłym ojcu, tak jak i legitymację bierną po swojej stronie. Poza tym przekonywał, że wartość gospodarstwa rolnego przekazanego w darowiznie pozwanemu i jego małżonce została przez powoda zawyżona i poddał w wątpliwość możliwość doliczenia tej darowizny do spadku przy obliczaniu zachowku. Ostatecznie w piśmie przygotowawczym złożonym poza rozprawą przyznał jednak, że powodowi przysługuje roszczenie o zapłatę zachowku, ale z ograniczeniem substratu zachowku do udziału w darowiznie otrzymanej przez pozwanego, a na rozprawie poprzedzającej wydanie wyroku, poszedł jeszcze dalej i po ustaleniu wartości darowizny uznał żądanie pozwu do kwoty 5400 zł.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 08 kwietnia 2009 r. w Z. zmarł S. C. ostatnio stale zamieszkały w L. przy ulicy (...), gmina Ś., a spadek po nim na podstawie ustawy i wprost nabyła żona W. C. z domu S. w 1/4 części oraz dzieci Z. C. (2), R. C., M. C. (1), A. C. (1) i M. C. (2) w częściach równych po 3/20 części każdy z nich.

Dowód: odpisy skrócone aktu zgonu spadkodawcy i aktów urodzenia zstępnych spadkodawcy /k.27,55,57/, odpis postanowienia Sądu Rejonowego w Złotoryi z dnia 08.06.2010 r., sygn. akt: I Ns 9/10 ze stwierdzeniem prawomocności /k.56/ i akta Sądu Rejonowego w Złotoryi o sygn. I Ns 9/10.

Zmarły S. C. nie pozostawił po sobie wartościowego majątku, który podlegałby podziałowi między jego spadkobierców.

Dowód: przesłuchanie stron /k.228-229/.

Zmarły za życia darował z żoną Z. C. (1) z majątku dorobkowego swojemu synowi R. C. i jego małżonce L. C., z zastrzeżeniem wejścia przedmiotu darowizny do ich majątku wspólnego, nieruchomości rolne położone w L., które obejmowały zabudowane działki gruntu oznaczone numerami ewidencyjnymi (...) o łącznej powierzchni 13,2 ha, i niezabudowane działki gruntu oznaczone numerami ewidencyjnymi (...) o łącznej powierzchni 2,47 ha, zapisane obecnie w księgach wieczystych Sądu Rejonowego w Złotoryi pod numerami (...), (...) i (...), o łącznej wartości ustalonej na dzień zamknięcia rozprawy w wysokości 284.000 zł

Wraz z nieruchomościami zmarły i jego małżonka darowali pozwanemu i jego małżonce ruchomości, które służyły im do prowadzenia gospodarstwa rolnego urządzonego na nieruchomościach, takie jak ciągnik rolniczy URSUS C-360, rozrzutnik do obornika, kosiarka rotacyjna, brony, kultywator, pług, siewnik i dmuchawa do siana, o łącznej wartości według stanu na dzień orzekania w wysokości 7.600 zł.

Dowód: odpis KW nieruchomości /k.4-22/, wypis aktu notarialnego z umową darowizny z dnia 05.06.1995 r. /k.43-45/, kopia umowy kupna – sprzedaży z dnia 07.03.2009 r. /k.84/, zeznania świadka A. C. (2) /k.90-91/, opinia biegłego sądowego J. P. /k.98-185,216-224,227 odwr.-228/, przesłuchanie stron /k.228 odwr.-229/.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie co do zasady, lecz nie co do wysokości.

Zgodnie z art. 991 § 1 k.c. zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadł przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach – połowa wartości tego udziału. Jeżeli jednak nie otrzymał on należnego mu zachowku w postaci powołania do spadku, bądź zapisu lub uczynionej przez spadkodawcę darowizny, to stosownie do art. 991 § 2 k.c. przysługuje mu przeciwko współspadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo jego uzupełnienia.

Zgodnie z art. 1000 § 1 k.c. jeżeli uprawniony nie może otrzymać należnego mu zachowku od spadkobiercy, a obecnie również od osoby, na rzecz której został uczyniony zapis windykacyjny, może żądać od osoby, która otrzymała od spadkodawcy darowiznę doliczoną do spadku, sumy pieniężnej potrzebnej do uzupełnienia zachowku. Odpowiedzialność obdarowanego, który sam jest uprawniony do zachowku ogranicza się przy tym do wartości wzbogacenia będącego skutkiem darowizny, ale i do wysokości nadwyżki przekraczającej jego własny zachówek (§ 2).

Postępowanie dowodowe, którego przebieg doprowadził pozwanego do uznania powództwa, pozwoliło ustalić, że powód jest synem spadkodawcy i został powołany do dziedziczenia z ustawy po spadkodawcy w udziale wynoszącym 3/20 części, tak samo jak pozwany, który jest drugim z pięciu dzieci zmarłego. W chwili otwarcia spadku nie był on osobą trwale niezdolną do pracy ani osobą małoletnią, zatem udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia jego zachowku wynosił 1/2 z udziału wielkości 3/20, to jest 3/40 części (art. 991 §1 k.c.).

Zmarły nie pozostawił spadku, który podlegałby podziałowi między spadkobierców i powód, którego zachówek nie został zaspokojony w inny sposób, miał prawo by z roszczeniem o jego zapłatę wystąpić do pozwanego współspadkobiercy, który otrzymał od spadkodawcy darowiznę doliczaną do spadku. Rzecz jednak w tym, że nie całą wartość darowizny można było doliczyć do wartości spadku, od którego liczona była wysokość zachowku, a jedynie 1/2 części wartości darowizny, skoro pochodziła ona również od zmarłej małżonki spadkodawcy, pozostającej ze spadkodawcą w ustroju wspólności ustawowej. Domniemywa się bowiem, że udziały małżonków w majątku wspólnym są równe i dla potrzeb ustalania zachowku nie powinno budzić zastrzeżeń ustalenie wartości przedmiotu darowizny, który przysługiwał od spadkodawcy w wysokości połowy wartości całej darowizny (art.43 § 1 k.r.o.). Ponadto przy ustalaniu wartości darowizny doliczanej do spadku należało uwzględnić dalsze ograniczenie tego udziału o połowę. Wynikała to z faktu, że udział spadkodawcy został darowany nie tylko pozwanemu, ale i jego małżonce L. C. do ich majątku wspólnego, w którym udziały małżonków z tych samym względów były równe. Do małżonki pozwanego powód nie kierował natomiast swojego roszczenia o zapłatę zachowku solidarnie z pozwanym, a nawet gdyby kierował, darowizna w takim udziale nie mogła być doliczona do spadku po upływie dziesięciu lat od otwarcia spadku, zważywszy że L. C., inaczej niż pozwany R. C., nie jest spadkobiercą ani osobą uprawnioną do zachowku (art. 994 § 1 k.c.).

Według kryteriów zawartych w przepisach art. 993 – 995 k.c. do wartości substratu zachowku doliczyć należało więc z tego kwotę 72.900 zł ($291.600 \text{ zł} / 2 = 145.800 \text{ zł} / 2 = 72.900 \text{ zł}$).

Substrat zachowku pomnożony przez udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku pozwolił określić wysokość należnego powodowi zachowku na kwotę 5.467,50 zł ($72.900 \text{ zł} \times 3/20 = 10.935,00 \text{ zł} / 2 = 5.467,50 \text{ zł}$).

Wartość otrzymanej przez pozwanego darowizny o którą się wzbogacił była dużo wyższa niż należny mu zachówek, co pozwoliło uwzględnić żądanie powoda do oznaczonej wyżej kwoty bez uszczerbku dla prawa pozwanego do zachowku.

Zobowiązanie do zapłaty zachowku jest zobowiązaniem bezterminowym i w sytuacji, gdy pozwany nie był dotychczas wzywany do zapłaty długu, winien spełnić świadczenie po doręczeniu odpisu pozwu, a w każdym razie najpóźniej w dacie sporządzenia odpowiedzi na pozew, gdy dokładanie zapoznał się z treścią i podstawami żądania. Pozwany sporządził przez pełnomocnika odpowiedź na pozew z żądaniem oddalenia powództwa w dniu 05 lipca 2012 r. i najpóźniej od tego dnia był w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia, od którego to dnia powód miał prawo domagać się by pozwany poza świadczeniem głównym zapłacił odsetki za opóźnienie w spełnieniu świadczenia w wysokości odsetek ustawowych (art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 455 k.c.).

Stąd na podstawie art. 1000 § 1 k.c. w zw. z art. 991 § 1 i 2 k.c. uwzględniono powództwo w części i orzeczono jak w pkt I wyroku.

Dalej idące powództwo, jako nieuzasadnione Sąd oddalił (pkt II).

Przy takim rozstrzygnięciu Sąd rozdzielił koszty procesu między stronami stosunkowo do części w jakiej strony wygrały proces (art. 100 k.p.c.). Powód poniósł koszty procesu w wysokości 3075 zł, na które składała się opłata od pozwu w kwocie 675 zł i wynagrodzenie pełnomocnika procesowego, liczone stosownie do § 6 pkt 5 w zw. z § 2 ust. 1 i 2

rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. 2002 r. Nr 163 poz. 1348 ze zm.). Wygrał sprawę w około 40 % i mógłby domagać się od pozwanego zwrotu kwoty 1230 zł. Pozwany poniósł jednak koszty procesu w wysokości 2717 zł, a mianowicie koszty wynagrodzenia pełnomocnika procesowego w kwocie 2400 zł, z opłatą skarbową od dokumentu pełnomocnictwa w kwocie 17 zł i zaliczką na wynagrodzenie biegłego sądowego w kwocie 300 zł. Wygrał przy tym sprawę w około 60 % i miał prawo żądać od powoda zwrotu kwoty 1630,20 zł. Przy stosunkowym rozdzieleniu wzajemnie poniesionych kosztów pozostała więc do zapłaty przez powoda na rzecz pozwanego różnica w kwocie 400,20 zł (pkt III).

Pozwany ostatecznie uznał żądanie pozwu w kwocie 5460 zł i na podstawie art. 333 § 1 pkt 2 k.p.c. postanowiono o nadaniu wyrokowi w pkt I w takim zakresie rygoru natychmiastowej wykonalności (pkt IV).

O zwrocie wydatków pokrytych tymczasowo ze środków budżetowych Sąd postanowił na podstawie art. 100 k.p.c. w zw. z art. 113 ust.1 art. 83 ust.2 u.k.s.c. w ten sposób, że rozliczył należności Skarbu Państwa między stronami w tym samym stosunku, w jakim orzekł o kosztach procesu. Wydatki obejmowały wynagrodzenie biegłego sądowego ponad zaliczkę uiszczoną przez powoda, ustalone w łącznej wysokości 6.306,74 zł (6.606,74 zł – 300 zł). Z tego nakazano uiścić na rzecz Skarbu Państwa powodowi kwotę 3.784,04 zł (60 % x 6.306,74 zł), a pozwanemu kwotę 2.522,70 zł (40 % x 6.306,74 zł), jak w pkt V wyroku.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi przez adwokata ustanowionego z urzędu Sąd postanowił natomiast zgodnie z art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2009 r. Nr 146, poz. 1188 ze zm.). Na wysokość przyznanych adwokatowi kosztów składało się nieopłacone wynagrodzenie w wysokości 2400 zł, zwiększone o kwotę podatku VAT w wysokości 552 zł, liczone zgodnie z § 6 pkt 5 i § 19 pkt 1 w zw. z § 2 ust.3 cytowanego wyżej rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (pkt VI).